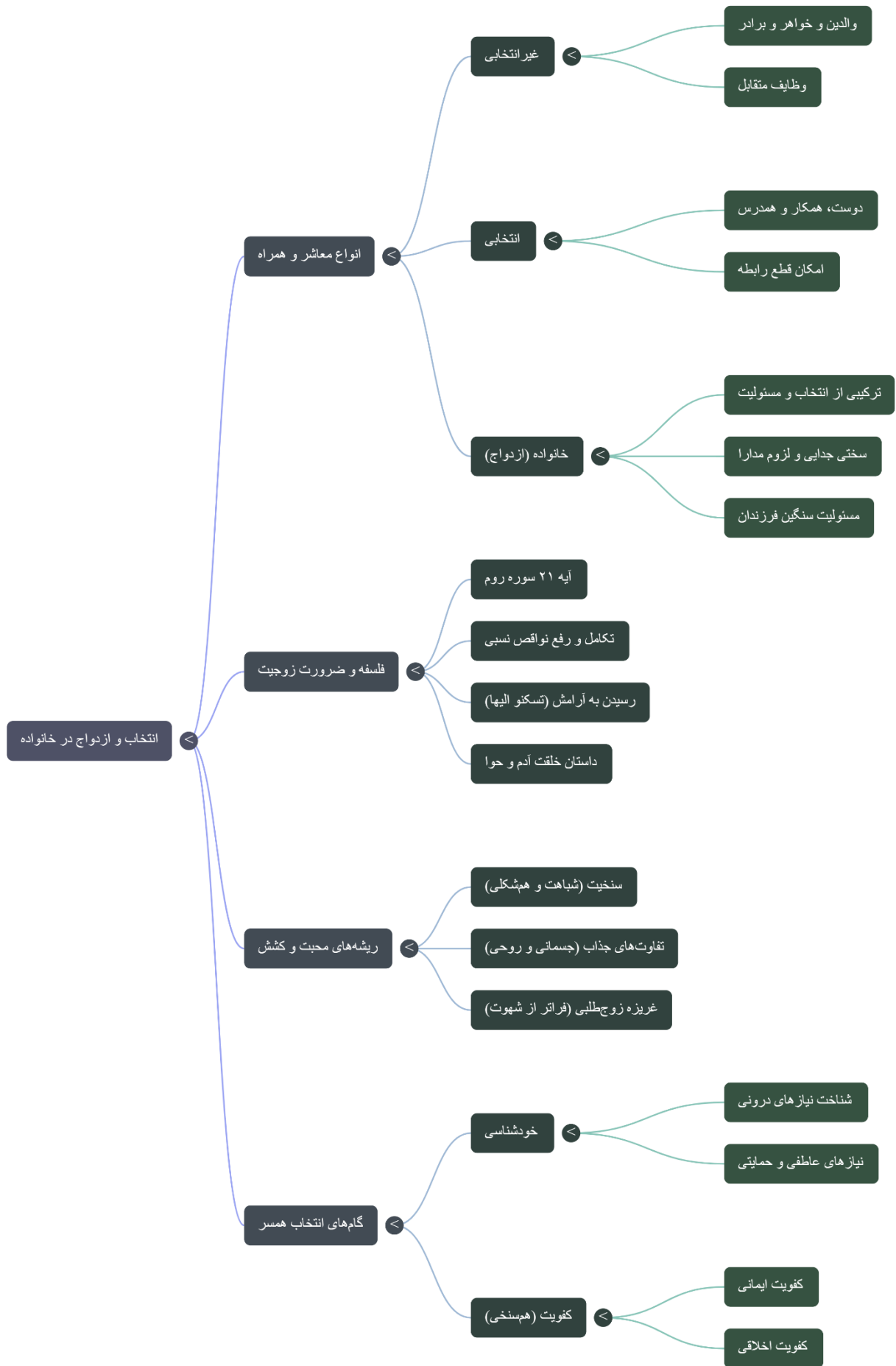

بسم الله الرحمن الرحيم

دوره هنر همسر داری در قرآن کریم
(خانواده در قرآن ۱)

جلسه سوم

مدرس دوره: دکتر سجاد مهدی زاده

جلسه سوم

چکیده

بر اساس تحلیل محتوای موجود، پیوندهای انسانی به سه دسته تقسیم می‌شوند که در این میان، خانواده جایگاهی منحصربه‌فرد دارد؛ پیوندی که آغاز آن با اراده و انتخاب است، اما تداوم آن مستلزم مسئولیت‌پذیری و صبوری فراتر از روابط عادی اجتماعی است. جوهره زوجیت بر پایه «نقص نسبی» زن و مرد بنا شده است که تنها در کنار یکدیگر به تکامل و آرامش (تسکنا الیها) دست می‌یابند. گام نخست در یک انتخاب موفق، «خودشناسی» و درک دقیق نیازهای درونی است تا بر اساس اصل «کفویت» و سنخیت، انتخابی هوشمندانه صورت گیرد.

طبقه‌بندی پیوندهای انسانی

روابط و معاشرت‌های انسان را می‌توان در سه حوزه مجزا دسته‌بندی کرد که هر یک ویژگی‌ها و وظایف خاص خود را دارند:

نوع رابطه	ویژگی اصلی	نحوه ورود	امکان خروج/تغییر
غیر ارادی	والدین، برادر، خواهر	تقدیر و ولادت	غیرقابل تغییر
ارادی محض	دوست، همکار، هم‌درس	انتخاب شخصی	ساده و تابع شرایط
خانواده (ازدواج)	همسر و فرزندان	انتخاب اولیه + اراده	دشوار و نیازمند صبوری

در روابط نوع دوم (مانند رفاقت)، انتخاب بسیار حیاتی است؛ چرا که آیات قرآن هشدار می‌دهند افراد در قیامت از انتخاب دوستان ناصالح حسرت می‌خورند. با این حال، خانواده در جایگاهی میان این دو قرار دارد؛ اگرچه با انتخاب آغاز می‌شود، اما به سادگی روابط دوستانه قابل انحلال نیست و قرآن به مدارا و صبر در برابر ناملایمات همسر توصیه کرده است.

فلسفه خلقت و مفهوم زوجیت

محوری‌ترین آیه در تبیین جایگاه خانواده، آیه ۲۱ سوره روم است که ازدواج را از نشانه‌های الهی (آیات الهی) برمی‌شمارد.

۱. نقص نسبی و کمال متقابل

بر اساس تفسیر المیزان (علامه طباطبایی)، زن و مرد هم در خلقت روحی و هم در خلقت جسمی به گونه‌ای آفریده شده‌اند که به تنهایی دارای نواقصی هستند. این «نقص نسبی» سبب ایجاد نیاز به دیگری می‌شود. هیچ‌یک از طرفین به تنهایی قادر به بقای نسل یا تجربه کامل لذت‌های مقدر شده نیستند.

۲. مفهوم زوجیت

زوجیت به معنای در کنار هم قرار گرفتن دو موجود برای کامل شدن است. این تفاوت‌ها و احتیاجات متقابل، ریشه اصلی جاذبه و محبت میان زن و مرد را تشکیل می‌دهد.

ریشه‌های محبت و جاذبه در پیوند زناشویی

محبت میان زوجین از دو منشأ اصلی نشأت می‌گیرد:

- **سنخیت (همانندی):** بر اساس قاعده «السنخیة علۀ الانضمام»، انسان‌ها به سمت کسانی که مشابه آن‌ها هستند (از نظر باورها، زبان یا ویژگی‌های ظاهری) جذب می‌شوند. مفهوم «کفویت» در ادبیات دینی به همین ضرورت شباهت اشاره دارد.
- **تفاوت‌های جذاب:** بخشی از محبت ناشی از تفاوت‌های ساختاری و روحی است. تفاوت‌های جسمانی و روانی زن و مرد، کششی ایجاد می‌کند که فراتر از ابعاد شهوانی است و رهبر معظم انقلاب از آن به عنوان «غریزه زوج‌طلبی» یاد کرده‌اند.

روایت خلقت و تقدم انس بر غریزه

در روایتی از امام صادق (ع) پیرامون خلقت حضرت آدم و حوا، آمده است که حضرت آدم با دیدن حوا، ابتدا حس انس و آرامش پیدا کرد. خداوند حوا را موجودی معرفی کرد که واسطه انس و حال خوب آدم باشد. نکته حائز اهمیت این است که ابتدا جاذبه و انس شکل گرفت و سپس خداوند شهوت جنسی را در میان آن‌ها قرار داد؛ این امر نشان‌دهنده آن است که جاذبه اولیه لزوماً جنسی نیست.

فرآیند انتخاب هوشمندانه همسر

برای دستیابی به «آرامش» (تسکناوا الیها) که هدف اصلی ازدواج در قرآن است، پیمودن گام‌های زیر ضروری است:

۱. خودشناسی: گام نخست

پیش از مراجعه به مراکز مشاوره یا مطالعه منابع آموزشی، فرد باید تکلیف خود را با خودش روشن کند. انتخاب صحیح بدون درک نیازهای درونی (اعم از عاطفی، حمایتی و روحی) ممکن نیست. فرد باید بداند:

- او کیست و از زندگی چه می‌خواهد؟
- کدام نیاز او (عاطفه، حمایت، توجه) اولویت دارد؟

۲. رعایت کفویت (هم‌سنخی)

پس از شناسایی نیازها، باید فردی انتخاب شود که توانایی جبران نواقص و پاسخگویی به نیازهای فرد را داشته باشد. کفویت دارای ابعاد مختلفی است، از جمله:

- کفویت ایمانی
- کفویت اخلاقی
- کفویت در حوزه‌های تخصصی زندگی

نتیجه‌گیری

ازدواج یک امر طبیعی و خدادادی است که ریشه در نیاز ذاتی انسان دارد. خانواده کانون مسئولیتی سنگین است که با ورود فرزندان، اهمیت آن دوچندان می‌شود. از این رو، انتخاب همسر نباید صرفاً بر اساس تکانه‌های گذرا باشد، بلکه باید با تکیه بر خودشناسی عمیق و شناخت معیارهای کفویت صورت گیرد تا منجر به سکونت و آرامش پایدار گردد.